

Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση

Τόμ. 1 (2011)

2ο Πανελλήνιο Συνέδριο: «Ένταξη και χρήση των ΤΠΕ στην Εκπαιδευτική Διαδικασία»

«e -Ποίηση»: Δημιουργία δικτυακού τόπου για τη διδακτική προσέγγιση της Ποίησης στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

Γ. Παντίδου, Μ. Παπαρούση

Βιβλιογραφική αναφορά:

Παντίδου Γ., & Παπαρούση Μ. (2023). «e -Ποίηση»: Δημιουργία δικτυακού τόπου για τη διδακτική προσέγγιση της Ποίησης στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση . *Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση*, 1, 0633-0642. ανακτήθηκε από <https://eproceedings.epublishing.ekt.gr/index.php/cetpe/article/view/4820>

«e –Ποίηση»: Δημιουργία δικτυακού τόπου για τη διδακτική προσέγγιση της Ποίησης στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

Γ. Παντίδου¹, Μ. Παπαρούση²

¹Φιλολόγος, Μ.Εδ. Παν. Θεσσαλίας, grantidou@gmail.com

²Επίκουρος Καθηγήτρια Νεοελληνικής Φιλολογίας Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, mpararou@uth.gr

Περίληψη

Η παρούσα εργασία στοχεύει στη διατύπωση μίας πρότασης αξιοποίησης του Διαδικτύου στη διδακτική προσέγγιση της Ποίησης. Πρόκειται για τη δημιουργία του δικτυακού τόπου «e-Ποίηση», ο οποίος περιλαμβάνει υλικό και δραστηριότητες για την προσέγγιση ποιητικών κειμένων που διδάσκονται στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση και μπορεί να χρησιμεύσει, είτε στο πλαίσιο του σχολείου, είτε εξοικονομημένα, ως μία ενδιαφέρουσα και γοητευτική ενασχόληση με την Τέχνη, μέσα από δραστηριότητες που ευνοούν την αισθητική και συναισθηματική καλλιέργεια. Ο σχεδιασμός της «e- Ποίηση» αποσκοπούσε στην αξιοποίηση των Νέων Τεχνολογιών στην ανάγνωση και την απόλαυση της Ποίησης, ενώ η διαμορφωτική αξιολόγησή της υλοποιήθηκε από μαθητές και μαθήτριες, με βάση αισθητικά, λειτουργικά, γνωστικά και παιδαγωγικά κριτήρια, επιβεβαιώνοντας την αρχική υπόθεση ότι η εισαγωγή και χρήση πολυμέσων, υπερμέσων και του Διαδικτύου και η ταυτόχρονη προσέγγιση ποιητικών, εικαστικών και μουσικών έργων επιφέρει βελτιωμένα αποτελέσματα στην πρόσληψη του ποιητικού έργου σε σύγκριση με τη μεταπαικτική διδασκαλία και κινητοποιεί το ενδιαφέρον των μαθητών/τριών.

Λέξεις κλειδιά: ΤΠΕ, αξιολόγηση δικτυακού τόπου, ποίηση.

1. Εισαγωγή

Η ραγδαία ανάπτυξη των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνίας τις τελευταίες δεκαετίες και η εξέλιξη του Διαδικτύου έθεσαν νέους όρους στην εκπαιδευτική πραγματικότητα και τις προοπτικές της μάθησης και της διδασκαλίας. Αν και οι απόψεις σχετικά με το ρόλο της Τεχνολογίας στην Εκπαίδευση δίστανται, οι Νέες Τεχνολογίες αποτελούν πλέον βασικό εργαλείο σε κάθε ανθρώπινη δραστηριότητα, με ευρύ πεδίο εφαρμογής και στην Εκπαίδευση. Η εισαγωγή τους στην εκπαιδευτική διαδικασία θεωρείται πως οδηγεί στη δημιουργία νέων, εμπλουτισμένων περιβαλλόντων μάθησης, στο πλαίσιο των οποίων οι μαθητές/τριες οικοδομούν τις γνώσεις τους συνεργατικά και αναπτύσσουν την κριτική και δημιουργική σκέψη τους παράλληλα με τις γνωστικές και μεταγνωστικές στρατηγικές τους, ενώ η ευθύνη για τη μάθηση μεταφέρεται στους ίδιους (Jonassen, 1996; Dimitracopoulou et al, 1999; Μακράκης, 2000; Komis et al., 2001; Σολομωνίδου, 2006).

Όσον αφορά στη Λογοτεχνία, πολλά έχουν γραφεί για τη στενή σχέση

Γραμματισμού, Λογοτεχνίας και Νέων Τεχνολογιών. Η χρήση της Τεχνολογίας στην ενίσχυση της αναγνωστικής εμπειρίας θεωρείται ότι συνιστά ένα ουσιαστικό μέσο για την επίτευξη της σύνδεσης των παιδιών με τη Λογοτεχνία, ότι παρέχει στον/στην εκπαιδευτικό πολλαπλές δυνατότητες αλλά και προκλήσεις ώστε να διαμορφώνει το μάθημα της Λογοτεχνίας με πιο ελκυστικό τρόπο, να το καθιστά συνεχώς επίκαιρο και να το προσαρμόζει στα νέα επιστημονικά και εκπαιδευτικά δεδομένα (Garner & Gillingham, 1998; Leu, 2000; Jewitt, 2002; Locke & Andrews, 2004). Επιπλέον, η χρήση υπερμεσικών και πολυμεσικών εφαρμογών, όπου διαπλέκονται ο ήχος, η εικόνα και ο λόγος σε ενιαίο «πολυμεσικό» αμάλγαμα, εγγυάται την προσέλκυση του ενδιαφέροντος των παιδιών.

2. Νέες Τεχνολογίες και Ποίηση

Η ιδέα του σχεδιασμού λογισμικού για την προσέγγιση της Λογοτεχνίας έχει διατυπωθεί σε εισήγηση της Νέζη (Νέζη, 2000) η ανάγκη της ανανέωσης και του εκσυγχρονισμού των στρατηγικών της διδακτικής προσέγγισης της Λογοτεχνίας με την αξιοποίηση της σύγχρονης Εκπαιδευτικής Τεχνολογίας, με στόχο την απελευθέρωση των δημιουργικών και αναγνωστικών ικανοτήτων των παιδιών σε ένα ελκυστικό, αυτόνομο και αυτοκατευθυνόμενο μαθησιακό περιβάλλον πλούσιο σε πηγές και ερεθίσματα, τονίστηκε, επίσης, σε πρόσφατη έρευνα του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου σχετικά με τη διδασκαλία της Λογοτεχνίας στο Γυμνάσιο (Αργυροπούλου, 2009).

Η χρήση των νέων ψηφιακών μέσων για την ανάγνωση, τη γραφή και την αναπαράσταση της Ποίησης δημιουργεί τις προϋποθέσεις για τη διερεύνηση της σχέσης μεταξύ κειμένου και εικόνας και του τρόπου με τον οποίο ο ήχος και η εικόνα θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν, ώστε να βοηθούν στην απόδοση του νοήματος του κειμένου. Η έντονη δυναμική των ψηφιακών μέσων ενθαρρύνει τους μαθητές να «βυθιστούν» στο ποίημα και να «παίξουν» μαζί του. Προσφέροντας στα παιδιά ευκαιρίες να δημιουργήσουν ή να επικοινωνήσουν με ποιήματα χρησιμοποιώντας ψηφιακούς τρόπους, τους δίνεται η ευκαιρία να χρησιμοποιήσουν την τεχνολογία με τρόπο που έχει νόημα γι' αυτά (Hughes, 2007).

Ωστόσο η εικόνα και ο ήχος οφείλουν να χρησιμοποιούνται ως λειτουργικά συστατικά και όχι ως καλλωπιστικά στοιχεία δίπλα στο κείμενο να αποτελούν οπτική/ακουστική πηγή πληροφοριών, εργαλείο πρόσληψης και κατανόησης του κειμένου μέσα από τους κανόνες και την τεχνική μιας άλλης τέχνης, τρόπο εικαστικής παράστασης του κειμένου ή συνομιλίας με το κείμενο μέσα από την κατασκευή και την πρόσληψη πολυτροπικών κειμένων. Μια πολυτροπική προσέγγιση της διδασκαλίας θα εστίαζε στη διδακτική αξιοποίηση και άλλων σημειωτικών συστημάτων πέραν του γλωσσικού, διότι ο κάθε τρόπος συνεισφέρει διαφορετικό σημασιακό φορτίο στην πολυτροπική εκδοχή του έργου (Νικολαΐδου, 2009:111,118).

Σύμφωνα, όμως, με τα συμπεράσματα της έρευνας της Νικολαΐδου σε ελληνόφωνους και αγγλόφωνους κόμβους για τη Λογοτεχνία, πολύ σπάνια οι Νέες Τεχνολογίες

αξιοποιούνται ως τρόπος οργάνωσης και παρουσίασης του λογοτεχνικού κειμένου, ως εργαλείο για την πρόσληψη νέων, πολυτροπικών κειμενικών ειδών, ως τρόπος εισαγωγής των μαθητών στη φιλολογική έρευνα των πηγών και στην παραγωγή δημιουργικού κριτικού λόγου, ως τρόπος συνομιλίας του κειμένου με τις άλλες τέχνες ή ως τρόπος ανάδειξης πολυφωνικών λογοτεχνικών κειμένων (Νικολαΐδου, 2009:116-117).

Έτσι δικαιολογούνται και κάποιες επιφυλάξεις στην ελληνική και ξένη βιβλιογραφία σχετικά με τα αποτελέσματα της χρήσης των Νέων Τεχνολογιών στη διδασκαλία της Λογοτεχνίας: δεν αμφισβητείται η δυνατότητά τους να επιφέρουν βελτιωμένα αποτελέσματα στην πρόσληψη του κειμένου και την ανάπτυξη της φιλαναγνωσίας, όμως θεωρούνται καθοριστικής σημασίας οι επιλογές του διδάσκοντα στο σχεδιασμό, την υλοποίηση και την αξιολόγηση της διδακτικής προσέγγισης της Λογοτεχνίας με την αξιοποίηση των Νέων Τεχνολογιών (Teclhaimanot & Lamb, 2004; Ερωτοκρίτου, 2005; Botelho, 2008; Νικολαΐδου, 2009).

3. Παρουσίαση του δικτυακού τύπου «e- Ποίηση»

Η «e-Ποίηση» αποτελεί ένα υπερμεσικό περιβάλλον, στο οποίο ενυπάρχει η δυνατότητα βελτιωτικών παρεμβάσεων, προσθηκών και διορθωτικών κινήσεων. Λαμβάνοντας υπόψη ότι οι Νέες Τεχνολογίες χρησιμοποιούνται συχνά στη διδακτική πράξη ως άρτυμα, δόλωμα, περιφερειακή πηγή ή έναυσμα για διαδικτυακή περιήγηση (Νικολαΐδου, 2009:102), κατεβλήθη προσπάθεια να αποφευχθεί κάτι τέτοιο με την συμπερίληψη όσο το δυνατόν περισσότερων στοιχείων στον ίδιο δικτυακό τόπο, ώστε να δημιουργηθεί ένα ενιαίο περιβάλλον και να οδηγούνται οι πλοηγούμενοι/ες μέσω υπερκειμένων μόνον όπου και όταν κρίνεται απαραίτητο.

Η «e-Ποίηση» (URL: <http://users.sch.gr/gprantidou>) απευθύνεται σε ένα ευρύ κοινό· μπορεί να χρησιμεύσει στον/στην εκπαιδευτικό, είτε στη φάση της προετοιμασίας του μαθήματος, είτε αξιοποιώντας τη στο εργαστήριο Πληροφορικής με το δικό του/της σχέδιο μαθήματος. Μπορεί να χρησιμεύσει σε μαθητές/τριες από την Α΄ Γυμνασίου μέχρι και την Γ΄ Λυκείου, όπως και σε φοιτητές/τριες για την προετοιμασία μιας εργασίας ή και για απλή ενημέρωση πάνω στο έργο των ποιητών.

Περιλαμβάνει σε αρχική φάση το έργο δύο Ελλήνων ποιητών, του Οδ. Ελύτη και του Κ.Π.Καβάφη, αλλά επιδιώκεται να συμπεριληφθούν σταδιακά και άλλοι/ες εκπρόσωποι της Ποίησης (Ελληνες και ξένοι). Προσφέροντας οπτικοακουστικό υλικό και χρήσιμες πληροφορίες, επιδιώκοντας την ανάγνωση του ποιητικού λόγου μέσω εικαστικών έργων, οπτικοποιώντας την ποιητική σύλληψη και συνδυάζοντας τη λέξη και το στίχο με την εικόνα, η «e-Ποίηση» φιλοδοξεί να καταστεί προσφιλής τόπος επίσκεψης των παιδιών και των εκπαιδευτικών, αλλά και εργαλείο για την προσέγγιση και εξοικείωση με την Ποίηση.

Η δόμηση του τμήματος για κάθε ποιητή ακολουθεί τη σειρά με την οποία εμφανίστηκαν οι λογοτεχνικές θεωρίες. Οι πρώτες σελίδες αφορούν στα βιογραφικά στοιχεία και στο έργο του κάθε δημιουργού με υπερσυνδέσμους που οδηγούν σε

κριτικές και σχολιασμούς ή την παρουσία του ποιητή και του έργου του στο Διαδίκτυο (ιστορικοφιλολογικές προσεγγίσεις, περικειμενικές πληροφορίες). Στη συνέχεια παρουσιάζεται το συγκεκριμένο κείμενο σε συνάφεια με διακείμενα ποιητικά, ιστορικά, εικαστικά και μουσικά. Η οργάνωση του περιεχομένου ανά ποιητή ακολουθεί τον ίδιο λογικό σχεδιασμό, ώστε να μπορεί κανείς ανά πάσα στιγμή να γνωρίζει πού βρίσκεται εντός του δικτυακού τόπου. Υπάρχουν ομοιόμορφα κουμπιά επιλογής ανά χώρο ποιητή ώστε να μην δημιουργείται σύγχυση και η περιήγηση μπορεί να είναι συνεχής και απεριόριστη παντού χωρίς να ζητούνται αναγνωριστικά ή οικονομικές συνδρομές.

Επιπλέον, με διαφοροποιήσεις στο μέγεθος και το χρώμα της γραμματοσειράς, όταν πρόκειται για αποκλίσεις στη χρήση των λέξεων ή για καινοφανείς συνάψεις λέξεων, με υπογραμμίσεις ή εστίαση σε συγκεκριμένα σχήματα λόγου, με διαχωρισμό των συνθετικών μερών του κειμένου, επιχειρείται ανταπόκριση σε δομικές-φορμαλιστικές θεωρίες. Έτσι αξιοποιούνται οι δυνατότητες του επεξεργαστή κειμένου για την ανάδειξη του συγγραφικού μηχανισμού και της λειτουργίας των φωνημάτων, λέξεων ή φράσεων του κειμένου (Νικολαΐδου, 2009:109). Τέλος, οι δραστηριότητες που προτείνονται, προφορικές ή γραπτές, ως επί το πλείστον εντάσσονται στο πεδίο των θεωριών της αναγνωστικής ανταπόκρισης.

Η πλοήγηση δεν παρουσιάζει δυσκολίες για τα παιδιά. Η λογική είναι από την Αρχική σελίδα να επιλέγει κανείς το τμήμα όπου θέλει να μεταβεί και στη συνέχεια να κινείται ελεύθερα εντός του τμήματος του συγκεκριμένου ποιητή. Σε κάθε σελίδα του τμήματος υπάρχουν υπερσύνδεσμοι που οδηγούν στις άλλες σελίδες και στην Κεντρική σελίδα του ποιητή, απ' όπου επιστρέφει κανείς στην Αρχική. Υπάρχει ποικιλία διακλαδώσεων, τόσο εσωτερικά όσο και εξωτερικά, προς άλλους δικτυακούς τόπους, τους οποίους κρίνεται σκόπιμο να επισκεφθούν τα παιδιά για πληρέστερη ενημέρωση και εμπάθунση. Συνεπώς καθίσταται εφικτή η διαμόρφωση ενός *ατομικού γνωστικού χάρτη*, κάτι πολύ θετικό εφόσον η *μη γραμμική δομή ενός συστήματος υπερμέσων επιτρέπει να εννοούνται καινοτόμοι τρόποι μάθησης, όπως η διερευνητική και κριτική μάθηση* (Κόμης, 1997).

Καταβάλλεται κάθε δυνατή προσπάθεια για τον εμπλουτισμό του περιεχομένου, το οποίο ανανεώνεται με υλικό προερχόμενο από έγκυρους και έγκριτους μελετητές, και παρέχεται βιβλιογραφική και διαδικτυογραφική κάλυψη.

Υπάρχει πλούσιο φωτογραφικό υλικό, ηχογραφήσεις και βίντεο, κινούμενες εικόνες και γραφικά. Η αισθητική αντίληψη του κάθε τμήματος είναι ενιαία και υπαγορεύεται από το κλίμα του ποιητικού κειμένου και την ηλικία των μαθητών/τριών στους οποίους απευθύνεται –τουλάχιστον στη σχολική πραγματικότητα.

Ο βασικός στόχος της «ε-Ποίηση» είναι το υλικό της να αξιοποιηθεί διδακτικά και παιδαγωγικά στην σχολική αίθουσα ή στο σπίτι, γι' αυτό διατυπώνονται διδακτικές προτάσεις με δραστηριότητες διαθεματικού τύπου αλλά και δημιουργικής έκφρασης.

Στην Αρχική σελίδα υπάρχει ένα εισαγωγικό σημείωμα και δύο εικόνες που λειτουργούν ως υπερσύνδεσμοι, η πρώτη για το τμήμα του Οδ.Ελύτη και η δεύτερη

για το τμήμα του Κ.Π.Καβάφη. Κάτω από κάθε εικόνα υπάρχει ένα βίντεο με μελοποιημένη μουσική και πίνακες ζωγραφικής ή εικόνες που αισθητοποιούν τα ποιητικά κείμενα και εισάγουν στην ερμηνευτική τους προσέγγιση.

4. Αξιολόγηση δικτυακού τύπου «e- Ποίηση»

Μια πρώτη αξιολόγηση της «e-Ποίηση» ως μέσου για τη διδακτική προσέγγιση της Ποίησης πραγματοποιήθηκε την άνοιξη του 2010 στο εργαστήριο Πληροφορικής του 5ου Γενικού Λυκείου Λαμίας από τους μαθητές/τριες της Θεωρητικής Κατεύθυνσης της Γ΄ Λυκείου. (Θα ακολουθήσει σύντομα αξιολόγηση και από εκπαιδευτικούς των εμπλεκομένων ειδικοτήτων). Η «e- Ποίηση» αξιολογήθηκε ως προς το περιεχόμενο, τη μορφή και τη δομή της με βάση αισθητικά, λειτουργικά, γνωστικά και παιδαγωγικά κριτήρια, ενώ το ζητούμενο ήταν να προταθούν βελτιώσεις ή αλλαγές που ενδεχομένως χρειαζόνταν (μία μορφή διαμορφωτικής αξιολόγησης).

Πιο συγκεκριμένα, οι στόχοι της αξιολόγησης ήταν: να διαπιστωθεί κατά πόσον ο συγκεκριμένος δικτυακός τύπος μπορεί να συντελέσει σε ποιοτικότερη και αποτελεσματικότερη διδακτική προσέγγιση της Ποίησης, να ελεγχθεί και να αξιολογηθεί η ωφελιμότητα και η ελκυστικότητά του και τέλος να καταδειχθούν οι τομείς όπου η χρήση του υπολογιστή ως εργαλείου μάθησης, αλλά και αισθητικής απόλαυσης της ποίησης και των άλλων τεχνών, αποδίδει καλύτερα μαθησιακά αποτελέσματα.

4.1 Μεθοδολογία Έρευνας

Στην αρχική φάση της αξιολόγησης 38 μαθητές και μαθήτριες διατύπωσαν σε ένα ημιδομημένο ανώνυμο ερωτηματολόγιο τις αρχικές ιδέες τους πάνω στο θέμα της μορφής και του περιεχομένου ενός εκπαιδευτικού δικτυακού τύπου για την Ποίηση. Για τη σύνταξη του τελικού –επίσης ημιδομημένου- ερωτηματολογίου χρησιμοποιήθηκαν επιλεγμένα κριτήρια αξιολόγησης πολυμεσικού εκπαιδευτικού λογισμικού (Σολομωνίδου, 2006:119-120), καθώς και το φύλλο αξιολόγησης εκπαιδευτικού κόμβου της αντίστοιχης έρευνας της Νικολαΐδου (Νικολαΐδου, 2009:225-226). Το τελικό ερωτηματολόγιο συμπληρώθηκε από τους 20 μαθητές και μαθήτριες που συμμετείχαν σε μία πειραματική διδασκαλία με τη χρήση της «e-Ποίηση» (στη συντριπτική του πλειοψηφία το δείγμα αποτελούνταν από κορίτσια).

Τα ποσοτικά δεδομένα καταχωρίστηκαν και επεξεργάστηκαν στο πρόγραμμα Microsoft Excel και κατόπιν οπτικοποιήθηκαν με κατάλληλα γραφήματα. Τα ποιοτικά δεδομένα αναλύθηκαν θεματικά ως προς το περιεχόμενο με αναζήτηση των κοινών στοιχείων και χαρακτηριστικών μεταξύ των αποκρίσεων, ώστε με επαγωγικό τρόπο να ταξινομηθούν σε κατηγορίες απαντήσεων (Cohen, Manion, & Morisson, 2008:251).

4.2 Αποτελέσματα

Τα υποκείμενα της έρευνας ασχολούνται καθημερινά με τον υπολογιστή σε μεγάλο ποσοστό (οι έξι στους δέκα) αλλά μόνο οι δύο στους δέκα για εκπαιδευτικούς λόγους.

Επιπλέον μόνο οι δύο στους δέκα είχαν προηγούμενη εμπειρία διδασκαλίας φιλολογικού μαθήματος με τη χρήση υπολογιστή. Από τις απαντήσεις στο αρχικό ερωτηματολόγιο προέκυψε ότι τα παιδιά θέλουν ένας δικτυακός τόπος για την Ποίηση να περιλαμβάνει: φωτογραφικό υλικό, πληροφορίες, βίντεο, μουσική, ανάλυση, βιογραφικά στοιχεία, απόψεις κριτικών, παράλληλα κείμενα, ηχογράφιση ή βιντεοσκόπηση των ποιητών και αναγνωστικές κοινότητες. Μία διδακτική προσέγγιση με τη χρήση της «e-Ποίηση» θεωρούν πως θα ενεργοποιήσει το ενδιαφέρον τους και θα εμπλουτίσει τις γνώσεις τους. Η παραστατική παρουσίαση της δομής και των νοημάτων του κειμένου θα συντελέσει στη βαθύτερη διεύδυση και κατανόηση της ψυχοσύνθεσης του ποιητή/τριας και του νοήματος που θέλει να προσδώσει στο έργο του. Έτσι θα παροτρυνθούν να συμμετάσχουν στη διδακτική διαδικασία, η οποία πλέον θα είναι εκσυγχρονισμένη, αφού η προσέγγιση θα συντελείται μέσω του οικείου, γνώριμου και αγαπητού μέσου που είναι ο υπολογιστής και επομένως θα υπάρξει διαφυγή από τις τετριμμένες, ανιαρές και μονόπλευρες διδακτικές μεθόδους. Δεν έλειψαν, ωστόσο, και κάποιες αρνητικές γνώμες και στάσεις έναντι της χρήσης του υπολογιστή γενικά και ειδικά στο μάθημα της Λογοτεχνίας.

Στο τελικό ερωτηματολόγιο οι δεκαεπτάχρονοι/ες μαθητές/τριες σε συντριπτικό ποσοστό –οι δεκαεννέα στους είκοσι- βρίσκουν πολύ θετική τη χρήση οπτικοακουστικού υλικού (ήχος, εικόνα, βίντεο, κινούμενα γραφικά). Θεωρούν ότι η άντληση πληροφοριών και η μάθηση βοηθούνται ιδιαίτερος από τη χρήση των υπερκειμένων, τη δυνατότητα, δηλαδή, που τους δίνει η ιστοσελίδα να μεταβαίνουν άμεσα στο δικτυακό τόπο όπου υπάρχει η συγκεκριμένη πληροφορία που χρειάζονται (Goodrum & Knuth, 1991).

Άλλο ένα θετικό στοιχείο που επισημάνθηκε είναι η ανάρτηση ιστορικών ντοκουμέντων, η οποία τους προσέφερε τη δυνατότητα να μεταφερθούν στον τόπο και το χρόνο της δημιουργίας του ποιήματος. Αυτή η χρονοτοπική μεταφορά αναφέρεται και ως θετικός συντελεστής στην εμπέδωση της ιστορικής γνώσης. Η χρήση του υπολογιστή, τέλος, κατά τη διάρκεια του μαθήματος αποτέλεσε κίνητρο ενασχόλησης, καθώς το ίδιο το μέσο τους προσέλκυε και τους κρατούσε σε εγρήγορση.

Από άποψη δομής θεωρούν τη σχηματοποιημένη δόμηση (κυρίως του τίτλου) του ποιήματος και την οπτικοποίηση των πληροφοριών πολύ σημαντικό παράγοντα για την εμπάθνηση, την οικοδόμηση ερμηνείας και την κατανόηση των συμβολισμών του ποιήματος. Από άποψη μορφής τα πλαίσια – φυσαλίδες με αυθεντικές φράσεις (φράσεις – κλειδιά) των ποιητών και των σχολιαστών και η διαφοροποίηση στις γραμματοσειρές σε χρώμα ή μέγεθος για να τονίζεται η σημασία των γραφομένων είναι αυτά που πρόσεξαν περισσότερο τα παιδιά. Από άποψη περιεχομένου η παροχή πληθώρας πληροφοριών, είτε με τη μορφή εικόνας, είτε υπερκειμένου, κίνησαν ιδιαίτερος το ενδιαφέρον των παιδιών.

Όλα τα παιδιά αξιολόγησαν θετικά το περιεχόμενο και πρότειναν να προστεθούν και άλλα ποιήματα, εικόνες και σχεδιαγράμματα, καθώς επίσης να υπάρχουν

δραστηριότητες και ασκήσεις που να μην περιλαμβάνουν ανάπτυξη γραπτού λόγου, καθώς και παιχνίδια. «*Η ιστοσελίδα ήταν άκρως ενδιαφέρουσα, ολοκληρωμένη και πλούσια σε περιεχόμενο. Θα ήταν εποικοδομητικό αν οι μαθητές μπορούσαν να προσθέσουν και τυχόν δικά τους ευρήματα*».

Η αξιολόγηση ήταν θετική ως προς τα χρώματα (*ωραία, απαλά, ευχάριστα, όχι κουραστικά*), τις εικόνες (*ωραία διάταξη και οργάνωση*) και τις γραμματοσειρές (*ωραίος συνδυασμός με το φόντο και κατάλληλο μέγεθος*). Πολύ θετικά είδαν την προοπτική να δημιουργήσουν τα ίδια τα παιδιά δικές τους οπτικοποιήσεις ποιημάτων με μουσική και αυτό είναι ένα ισχυρό κίνητρο για ενασχόληση με την Ποίηση.

Εν κατακλείδι η χρήση οπτικοακουστικού υλικού και υπερκειμενικής δομής ήταν τα δυο στοιχεία που αξιολογήθηκαν ως τα πιο χρήσιμα στοιχεία για την κατανόηση του κειμένου. Τα ερευνητικά δεδομένα από τον Καναδά συναινούν στο ότι η χρήση των τεχνολογικών μέσων προσθέτει πολλαπλές σημασιολογικές και ερμηνευτικές δυνατότητες στο κείμενο, οι οποίες δεν είναι διαθέσιμες με μία συμβατική κειμενική μορφή (Hughes, 2007). Σε αντιστοιχία με τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας βρίσκονται τα ευρήματα της έρευνας του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου (Αργυροπούλου, 2009), όπου οι εννέα στους δέκα μαθητές απαντούν θετικά στον εμπλουτισμό του μαθήματος της Λογοτεχνίας με τεχνολογικά μέσα (το 80% των ερωτηθέντων θα ήθελε να ακούει μελοποιημένη ποίηση στην τάξη και το 65% θα ήθελε να παρακολουθεί ταινίες βασισμένες σε λογοτεχνικά έργα).

4.3 Συμπεράσματα – Συζήτηση

Στόχος της αξιολόγησης εκπαιδευτικού λογισμικού είναι ο εντοπισμός των σημείων που χρειάζονται βελτιωτική παρέμβαση -ή και κατάργηση- και η συνακόλουθη αναδιαμόρφωση του ψηφιακού περιβάλλοντος, ώστε οι χρήστες να μένουν ευχαριστημένοι και να επιστρέφουν τακτικά. Αναφορικά προς το μαθητικό κοινό το πιο σημαντικό είναι να εντοπιστούν οι παράγοντες εκείνοι που θα συμβάλλουν σε εμπλοκή και περαιτέρω ενασχόληση των παιδιών με το εκπαιδευτικό λογισμικό ή τον δικτυακό τόπο πέραν της αναγκαστικής επαφής στο σχολείο.

Ως προς τα εκπαιδευτικά χαρακτηριστικά η αξιολόγηση της «e-Ποίηση» εκ μέρους των μαθητών/τριών αναφέρεται στην παροχή κινήτρων και συγκεκριμένα στην προσέλκυση και διατήρηση της προσοχής, στον ερεθισμό της γνωστικής περιέργειας και του ενδιαφέροντος. Ως προς τα τεχνικά χαρακτηριστικά θετικά κρίνονται η προώθηση της αλληλεπίδρασης, ο εύκολος χειρισμός, η διακλαδωμένη πλοήγηση και η ελευθερία ανακάλυψης των περιεχομένων. Η ελεύθερη επιλογή της διαδρομής και η αλληλεπιδραστικότητα του λογισμικού ευνοούν την προσωπική ανάμειξη του μαθητευόμενου στη διαδικασία της μάθησης. Διαφαίνεται, συνεπώς, το εξαιρετικό ενδιαφέρον της ένταξης των υπερκειμένων και των υπερμέσων γενικότερα στις παιδαγωγικές πρακτικές. Η δημιουργία εκπαιδευτικού λογισμικού, που προωθεί τη δυνατότητα του μαθητή να καθορίζει ο ίδιος τη μαθησιακή του διαδρομή στα πλαίσια του υλικού που του διατίθεται, παρέχει τη δυνατότητα της προσωπικής οργάνωσης της μάθησης με ρυθμούς που καθορίζονται από τον εκπαιδευόμενο και όχι τον

εκπαιδευτικό (Κόμης, 1997).

Ως προς την αισθητική άρεσαν τα χρώματα, ο τρόπος παρουσίασης των κειμένων, η χρήση υπερκειμένων κάθε λογής, η παρουσίαση της οθόνης (πρβλ. Σολομωνίδου, 2006:119-120).

Η ιδιαίτερη προσοχή στην καλλιέργεια γνωστικών και μεταγνωστικών δεξιοτήτων με ποικίλους τρόπους, όπως φαίνεται από τα σχόλια των παιδιών, δεν περνά απαρατήρητη. Η παραστατική παρουσίαση της δομής και των νοημάτων αποτελεί παράγοντα θετικό στην προσέγγιση του κειμένου. Η σχηματοποιημένη δόμηση (κυρίως του τίτλου) του ποιήματος, η οπτικοποίηση των πληροφοριών, τα πλαίσια – φυσαλίδες με αυθεντικές φράσεις (φράσεις–κλειδιά) των ποιητών και των σχολιαστών και η διαφοροποίηση στις γραμματοσειρές σε χρώμα ή μέγεθος στο σώμα του κειμένου θεωρήθηκαν από τους/τις μαθητές/τριες πολύ σημαντικοί παράγοντες για την εμπάθυνση, την οικοδόμηση ερμηνείας και την κατανόηση των συμβολισμών του ποιήματος.

Ως προς το μάθημα της Λογοτεχνίας συνάγεται ότι η παράλληλη χρήση εικόνας/ήχου/κειμένου συντελεί δραστικά στην αποκωδικοποίηση των μηνυμάτων του ποιήματος και έτσι καθίσταται πιο ενδιαφέρουσα η ερμηνευτική προσέγγιση. Στα ψηφιακά περιβάλλοντα οι διαφορετικές τροπικότητες ενώνονται σε ένα ενιαίο σύνολο κατά τρόπον ώστε να μετασχηματίζουν τη σχέση μεταξύ τυπωμένης λέξης, εικόνας και ήχου. Αυτή η αλλαγή στην υλικότητα του κειμένου αναπόφευκτα αλλάζει τον τρόπο που προσλαμβάνουμε το κείμενο και έχει σημαντικές συνέπειες στον τρόπο που κατασκευάζουμε ή γράφουμε τα δικά μας κείμενα (Hughes, 2007).

Η οπτικοποίηση του υλικού και η χρήση της εικόνας γενικότερα στην εκπαιδευτική διαδικασία συντελεί στην αποσαφήνιση της σκέψης, στην ενίσχυση της κατανόησης, στην εισαγωγή νέας γνώσης, στον εντοπισμό των παρανοήσεων και στη δημιουργική σκέψη. Αυτές οι δεξιότητες βελτιώνονται με τα οπτικά διαγράμματα, τα οποία αποκαλύπτουν πρότυπα, διασυνδέσεις και αλληλεξαρτήσεις. Βεβαίως, όταν οι μαθητές/τριες καλούνται ή αποφασίζουν να δημιουργήσουν πολυτροπικά κείμενα για να εκφράσουν τις δικές τους ανταποκρίσεις στα διδαχθέντα, αυτές οι δεξιότητες αναπτύσσονται πολύ πιο γρήγορα και αποτελεσματικά και συνιστούν τον οπτικό γραμματισμό, την ικανότητα να αντιλαμβάνεται, να εκφράζεται, να σκέπτεται και να μαθαίνει κανείς μέσω εικόνων (Αυγερινού, 2008).

Η ενασχόληση με τη Λογοτεχνία και την Ποίηση καλλιεργεί τον πολιτισμικό εγγραμματισμό και γι' αυτό εξάλλου δε λείπουν από κανένα Πρόγραμμα Σπουδών. Η διδακτική προσέγγισή τους, όμως, μέσα σε μαθητοκεντρικά, τεχνολογικά εμπλουτισμένα μαθησιακά περιβάλλοντα, με τον υπολογιστή σε ρόλο γνωστικού εργαλείου και συντρόφου, προσφέρει ακόμη περισσότερες δυνατότητες προσωπικής εμπλοκής των μαθητών, καθώς αυξάνει το ενδιαφέρον και προσφέρει κίνητρα δημιουργικής ενασχόλησης.

Βιβλιογραφία

- Avgerinou, M. (2008). Visual Literacy, Web & Learning 2.0. What the digital natives want. Εισήγηση στο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας «Σύγχρονα Περιβάλλοντα Μάθησης και Παραγωγή Διδακτικού Υλικού». Βόλος.
- Botelho, M. (2008). *Teaching Literature through New Technologies*. Universidade Nova de Lisboa Mestrado em Ensino de Inglês Departamento de Línguas, Culturas e Literaturas Modernas.
- Dimitracopoulou A., Komis V., Apostolopoulos P. & Politis P. (1999). Design principles of a new modelling environment for young students, supporting various types of reasoning and interdisciplinary approaches. In S.P. Lajoie and M. Vivet (Eds), *Proceedings of 9th International Conference on Artificial Intelligence in Education: Open Learning Environments - New Computational Technologies to Support Learning, Exploration and Collaboration* (pp. 109-120). Ohmsha: IOS Press.
- Cohen, L., Manion, L. & Morisson, K. (2008). *Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας*. Αθήνα : Μεταίχμιο
- Garner, R. & Gillingham, M. (1998). The Internet in the classroom: is it the end of transmission-oriented pedagogy? In D.Reinking, M.C.McKenna, L.D.Labbo & R.D.Kieffer (eds), *Handbook of literacy and technology: transformations in a post-typographic world*. Mahwah, NJ : Erlbaum.
- Goodrum, D. & Knuth, R.(1991). Supporting Learning with Process Tools: Theory and Design Issues. *Annual Convention of the Association for Educational Communications and Technology*. Orlando, FL. Ανακτήθηκε 30/7/2010, από τη διεύθυνση <http://eric.ed.gov/PDFS/ED334984.pdf>.
- Hughes, J. (2007). *Poetry: A Powerful Medium for Literacy and Technology Development*. Ontario, Canada: The Literacy and Numeracy Secretariat. Ανακτήθηκε 30/7/2010, από τη διεύθυνση www.edu.gov.on.ca/eng/literacynumeracy/inspire/research/whatWorks.html.
- Jewitt, C. (2002) ‘The Move from Page to Screen: The Multimodal Reshaping of School English’ in *Visual Communication*, 1 (2), pp. 171- 196.
- Jonassen, D. H. (1996). *Computers in the classroom: mindtools for critical thinking*. Englewood Cliffs, NJ:Prentice Hall.
- Komis V., Dimitracopoulou A., Politis P. & Avouris N. (2001). Expérimentations sur l’utilisation d’un environnement informatique de modélisation par petits groupes d’élèves. *Sciences et techniques éducatives*, 8 (1-2), 75-86.
- Leu, D. (2000). Exploring literacy on the Internet. *The Reading Teacher* 53 (5), 424-29.

- Locke, T., & Andrews, R. (2004) 'ICT and Literature: A Faustian Compact?' in R. Andrews (Ed.), *The Impact of ICT on Literacy Education* (pp. 124-152). London and New York: Routledge/ Falmer.
- Teclehaiamnot, B. & Lamb, A. (2004). Reading, technology and inquiry-based learning through literature-rich WebQuests. *Reading Online*, 7(4). Available at: http://www.readingonline.org/articles/art_index.asp?HREF=teclehaiamnot/index.html
- Αργυροπούλου, Χ. (2009). *Πανελλαδική Έρευνα για το μάθημα της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας στο Γυμνάσιο*. Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Αθήνα.
- Ερωτοκρίτου, Α. (2005). Η διδασκαλία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας μέσα από το διαδικτυακό περιβάλλον ηλεκτρονικής μάθησης "Λογοτεχνία για το Γυμνάσιο". 3^ο Πανελλήνιο Συνέδριο-Τ.Π.Ε. στην Εκπαίδευση. Σύρος.
- Κόμης, Β. (1997). *Νέες Τεχνολογίες και Μάθηση. Προσέγγιση μέσα από τη μελέτη των αναπαραστάσεων των μαθητών*. Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές σημειώσεις. Ανακτήθηκε 30/7/2010 από τη διεύθυνση: http://www.csd.uoc.gr/~hy302/hy302.1999/book_html/book.html
- Μακράκης, Β. (2000). *Υπερμέσα στην εκπαίδευση – κοινωνικο-επικοινωνιακή προσέγγιση*. Αθήνα: Εκδόσεις Μεταίχμιο.
- Νέζη, Μ. (2000). e-διδασκαλία: νέες τεχνολογίες και διδασκαλία της λογοτεχνίας. 2^ο Συνέδριο: *Οι τεχνολογίες της πληροφορίας και της επικοινωνίας στην εκπαίδευση*. Πάτρα (13-15/10/2000). Ανακτήθηκε 30/7/2010, από τη διεύθυνση <http://www.clab.edc.uoc.gr/hy302/texts/patras/06sinp.htm>.
- Νικολαΐδου, Σ. (2009). *Λογοτεχνία και Νέες Τεχνολογίες - Από τη θεωρία στη διδακτική πράξη*. Αθήνα: Κέδρος.
- Σολομωνίδου, Χ. (2006). *Νέες Τάσεις στην Εκπαιδευτική Τεχνολογία*. Αθήνα: Μεταίχμιο.